

Ogólnopolska konferencja: Tradycja i nowoczesność w Afryce. Społeczeństwo – polityka – gospodarka – kultura

Olsztyn, 18–19 maja 2015 r.

Organizator: Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu
Warmińsko-Mazurskiego (INP UW-M) w Olsztynie

Patronat honorowy: Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych
(PTNP) i Polskie Towarzystwo Afrykanistyczne (PTAfr)

Obrady poprzedziło uroczyste otwarcie konferencji z udziałem Prorektora ds. Nauki UW-M – prof. Jerzego Jaroszewskiego, Dziekana Wydziału Nauk Społecznych UW-M – prof. Małgorzaty Suświłło, Prezes PTAfr – Hanny Rubinkowskiej-Anioł, Prezes Oddziału Olsztyńskiego PTNP – dr hab. Teresy Astramowicz-Leyk oraz Dyrektora INP UW-M – Arkadiusza Żukowskiego.

Jedenasta już z kolei olsztyńska konferencja jak zwykle zgromadziła *gros* członków środowiska afrykanistycznego w Polsce. Miała charakter przeglądowy, a ze względu na sformułowany tytuł, rozpiętość tematów była bardzo szeroka. Niemożliwe jest zatem podsumowanie, które miałoby charakter puenty wieńczącej wiodący temat, aczkolwiek „tradycja i nowoczesność” to opozycja wskazująca na problem – współistnienie obu tych przywołanych obrazów Afryki. Właśnie ich elementy wypełniły treścią program konferencji – niezwykle różnorodny i ciekawy. Jak zwykle trzeba było dokonywać niełatwych wyborów, kierując się własnymi zainteresowaniami, a każdy z uczestników mógł odnaleźć coś dla siebie interesującego.

W ciągu dwóch dni obrad niemal wszystkie z zaprezentowanych tematów, wyjąwszy kilku (dotyczących zagadnień *stricto* gospodarczych i politycznych), w jakimś stopniu nawiązywały do historii, tradycji i kultur prezentowanych społeczeństw. Motto, niejako wprowadzające w prezentowaną problematykę, zawarte było w pierwszym z wygłoszonych referatów – ks. prof. Jacka J. Pawlika *Tradycja w nowoczesności – ciężar przeszłości i potencjał afrykańskiego jutra*: „Spotkanie tradycji z nowoczesnością, gwałtowne i nieprzygotowane, obejmuje wszystkie dziedziny życia: rodzinę, społeczeństwo, państwo i religię oraz prowadzi do swoistej kreolizacji praktyk społecznych oraz schematów myślowych”. Tematy referatów, które dotyczyły wymienionych dziedzin, skupione były na eksponowa-

niu tych elementów tradycji, które ważą na współczesności, a zatem dostrzeganiu immanentnych cech kultury oraz ingerencji nowoczesności, która powoduje zmiany. Wystąpienie prof. Jacka Łapotta *Etnolog pod presją zmian w Afryce* zawierało właśnie tego typu postulat badawczy, gdyż, jak stwierdził na wstępie: „...zmiany istniały od zawsze. W Afryce współczesna zmiana kulturowa ma własny, niejednorodny wymiar”, co oznacza, iż nie sposób jej zrozumieć prowadząc jedynie studia deskryptywne. „/.../ Przez długi jednak czas starano się ich wpływ i znaczenie [zmian] nieco bagatelizować, koncentrując się na ‘rodzimej kulturze tradycyjnej’ mieszkańców Afryki (czykolwiek by była)”. „/.../ Z chwilą jednak, kiedy zmian zachodzących w kulturach afrykańskich nie można było nie zauważyć – problemem stało się osadzenie ich w tradycji sprzed zmian”.

Starając się sklasyfikować przedstawione referaty można wyodrębnić kilka dziedzin, których dotyczyły. Wymieniając kolejno, do grupy zagadnień społeczno-kulturowych można zaliczyć referat dr hab. Małgorzaty Szupejko *Co nam mówi Wanjiku – czyli historia pewnego emotikonu (postaci – symbolu kulturowego komentującego rzeczywistość)*; referat mgr Joanny Mormuł *Portugalskie dziedzictwo językowe i kulturowe w Mozambiku – bękart kolonializmu czy nadzieja na lepsze jutro?*; dr Magdaleny Brzezińskiej *Nowoczesność dzięki kontraktom z duchami. Postrzeganie Białych, Zachodu i pomocy rozwojowej w Gwinei Bissau*; mgr Ewy Prądyńskiej *Intronizacja 21-go władcy Baleng (zachodni Kamerun). Tradycja w nowoczesnej oprawie*.

Do grupy zagadnień społeczno-politycznych, lecz i kulturowych zarazem, zaliczyć należy referaty: dr hab. Krzysztofa Trzcieskiego *Kilka uwag o współczesnej roli władzy tradycyjnej w Afryce Subsaharyjskiej*; dr hab. Joanny Bar *Kulturowa i polityczna rola historycznych królestw Ugandy we współczesnym życiu kraju*; mgr Marty Antosza *Usalama? Ewolucja polityki władz kenijskich wobec uchodźców somalijskich* oraz prof. Ryszarda Vorbricha *Plemię obywatelskie a monarchia szaryfijska. Instytucjonalizacja i etatyzacja rozwoju we współczesnym Maroku*.

Zagadnienia związane z historią, aczkolwiek z położeniem nacisku na różne aspekty szczegółowe, zawarte były w wystąpieniach prof. Michała Leśniewskiego *Rola handlu dalekosiężnego w narodzinach i rozwoju państwa Zulusów, 1815–1837*; prof. Roberta Piętka *Tradycje i nowoczesność w dawnym Kongu w XIX wieku*; dr Hanny Rubinkowskiej-Anioł *Propagandowe znaczenie tradycji i nowoczesności w obrazie rodziny cesarza Etiopii Hajle Syllasje I*; prof. Selima Chazbijewicza *Obraz Afryki w twórczości Nikołaja Gumilowa. Rosjanie w Afryce kolonialnej przed 1914 rokiem*; prof. Arkadiusza Żukowskiego *Pierwsze kontakty polsko-południowoafrykańskie i ich percepcja wśród diaspory polskiej w Republice Południowej Afryki*.

Grupa zagadnień dotyczących gospodarki i rozwoju obejmowała następujące referaty: prof. Andrzeja Gąsowskiego *Polityczne uwarunkowania bezpieczeństwa*

żywnościowego w Afryce Subsaharyjskiej; dr hab. Degefe Gemachu *Megatrendy rozwojowe Afryki w XXI wieku – wygrane problemy*; dr Edwarda J. Jaremczuka *Demokratyczna Republika Konga – dominacja kapitału Chińskiej Republiki Ludowej*; prof. Jana J. Milewskiego *Przemiany gospodarcze krajów Afryki 2000–2015. Stan wiedzy, kierunki badań, interpretacje tendencji*. Elementy konfliktu związanego z rozwojem gospodarczym przedstawił prof. Maciej Ząbek – *Konflikt bez końca. Tradycje pasterskie Masajów a współczesny rozwój rolnictwa w Tanzanii*.

Referaty dotyczące *stricto* politycznych problemów wygłosili: mgr Hubert Dutkiewicz *Afrykańskie spory graniczne w orzecznictwie Międzynarodowego trybunału Sprawiedliwości*; mgr Krzysztof Tłałka *Czy i jak interweniować w afrykańskie konflikty? Doświadczenia ONZ w Rogu Afryki*. Dr hab. Wiesław Lizak przedstawił *Spoleczno-kulturowe przesłanki konfliktów w Afryce*.

Stosunkowo liczna była grupa wystąpień poświęconych sztuce Afryki. Znalazły się w niej referaty dr hab. Anety Pawłowskiej *Współczesna sztuka wizualna kontynentu afrykańskiego – nowe zjawisko kulturowe*; mgr Małgorzaty Baka-Theis *Sztuka tradycji – o inspiracjach współczesnej sztuki afrykańskiej (performance, rzeźba, instalacje)*; mgr Magdaleny Podsiadły *Maski ludu Nuna z Burkina Faso w podróży do Europy*, dr inż. Mariusza Antolaka *Historyczne i współczesne układy urbanistyczne Kenii*. Prof. Krzysztof Gładkowski omówił *Materiały archiwalne w Ethnologisches Museum w Berlinie związane z udziałem Jana Czekanowskiego w ekspedycji naukowej księcia Adolfa Friedricha zu Mecklenburg do Afryki Środkowej*.

Poza wymienionymi grupami tematycznymi znalazł się referat mgr Aleksandry Gutowskiej *Obraz Kibery w relacjach odwiedzających*.

Niewątpliwą atrakcją, jak zwykle przygotowywaną przez organizatorów konferencji, była tym razem wyprawa na pole bitwy pod Grunwaldem, gdzie zwiedziliśmy Muzeum Bitwy, a także obejrzelśmy pokaz walk rycerskich.

Małgorzata Szupejko